

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet lautakunnan lausunto vuoden 2027 talousarviokäsittelyä varten

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan tehtäviin kuuluu hyvinvointialueen hallintosäännön 11 § mukaisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteistä päättäminen ja lausunnon antaminen talousarviovalmistelua varten hallitukselle hyvinvointivajeiden näkökulmasta.

Hyvinvointialuestrategian mukaan hyvinvointialueen toiminnan lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Myös laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (7 §) määrittelee asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hyvinvointialueen tehtäväksi. Hyvinvointialueen on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eli HYTE-kertoimen tavoitteena on kannustaa hyvinvointialueita toteuttamaan toimia, jotka kohdistuvat erityisesti kansansairauksien ehkäisyyn, ikääntyvän väestön toimintakyvyn edistämiseen ja tapaturmien vähentämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja työllistymisen edistämiseen. HYTE-kerroin otettiin käyttöön valtion rahoituksen perusteeksi vuoden 2026 alussa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta on hyväksynyt vuosille 2025–2028 maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset painopisteet, jotka linjaavat hyvinvointialueen, kuntien, maakuntaliiton ja muiden sidosryhmien hyvinvointisuunnitelmien laatimista. Nämä painopisteet ovat 1) hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat, 2) osallisuus ja yhteisöllisyys sekä 3) turvallinen arki ja ympäristö.

Hyvinvointialueen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2025–2028 hyväksyttiin aluevaltuustossa

28.5.2025 § 9.

Esitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteiksi vuoden 2027 talous- ja toimintasuunnitelmaan:

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat

- elintapaohjaus
- ehkäisevä päihdetyö
- mielenhyvinvoinnin edistäminen

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- NEET-nuoret (ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18-24 – vuotiaat)
- kulttuurihyvinvointi

Turvallinen arki ja ympäristö

- lähisuhdeväkivallan ehkäisy

- kaatumisen ehkäisy

Hyvinvoinnin tilaa tarkastellaan indikaattoreilla, joiden taustalla olevat ilmiöt muuttuvat hitaasti. Hyvinvointivajeet kehittyvät pitkän ajan kuluessa ja kehityssuunnan kääntäminen paremmaksi vaatii pitkäjänteistä strategista työtä. Pitkäjänteinen työ vaatii resursseja ja suunnitelmallisuutta pitkällä aikavälillä.

Hyvinvointivajeiden tarkastelussa ja korjaamisessa on tärkeää tehdä yhteistyötä kuntien ja eri toimijoiden kanssa, niin sisältöalueissa kuin eri toimintamallien jalkauttamisessa. Tämä ei ole mahdollista pelkästään osana toimialueiden perustyötä, vaan vaatii toimialueet ylittävää koordinoitua ja yhdyspintatyötä.

Uuden TKIO-palvelualueen toimintaan on turvattava riittävät resurssit, jotka vastaavat kuluvan vuoden talousarvion määrärahoja palkkainflaation määrällä korjattuna.

Lautakunta pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että hyte-koordinaatioresurssien osalta olennaista on nimenomaan poikkihallinnollinen ajattelu, vaikka toteutustapa olisikin verkostomainen ja toimialueille hajautettu.

Esimerkiksi lähisuhdeväkivallan aiheuttamat seuraukset eivät kosketa pelkästään perhe- ja sosiaalipalveluita, vaan näkyvät myös terveydenhuollon kustannuksina ja vastaavasti kattavalla elintapaohjauksella voidaan vaikuttaa paitsi terveydenhuollon, myös sosiaalihuollon kustannuksiin esimerkiksi ikäihmisten palveluissa. Tästä syystä minkään hyvinvoinnin ja terveyden osa-alueen edistämistä ei voi jättää pelkästään yksittäisen toimialueenvastuulle, vaan läpileikkaavaa työtä tarvitaan.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannushyötyjen osoittaminen ei ole suoraviivaista, koska hyvinvointia ja terveyttä kuvaaviin ilmiöihin ja indikaattoreihin vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin sosiaali- ja terveystalouden interventiot ja koska vaikutukset tulevat näkyviin viiveellä. Terveillä elintavoilla voidaan lisätä terveen vanhenemisen todennäköisyyttä sekä vähentää yleisimpien pitkäaikaissairauksien, toiminnanvajausten ja ennenaikaisen kuoleman riskiä. Terveyttä edistävät muutokset elintavoissa lisäävät yksilön hyvinvointia ja nämä vaikutukset kumuloituvat väestötasolla tarkasteltuna. Elintavoilla on myös merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Lautakunta edellyttää, että toimialueet huomioivat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet omissa talousarvioissaan.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan vastuulle kuuluu myös järjestöjen toiminta-avustuksista päättäminen.

Lautakunta esittää vuoden 2026 budjettiin varattavaksi järjestöjen toiminta-avustuksia varten 200 000 € ja kumppanuusavustuksia varten 130 000 €